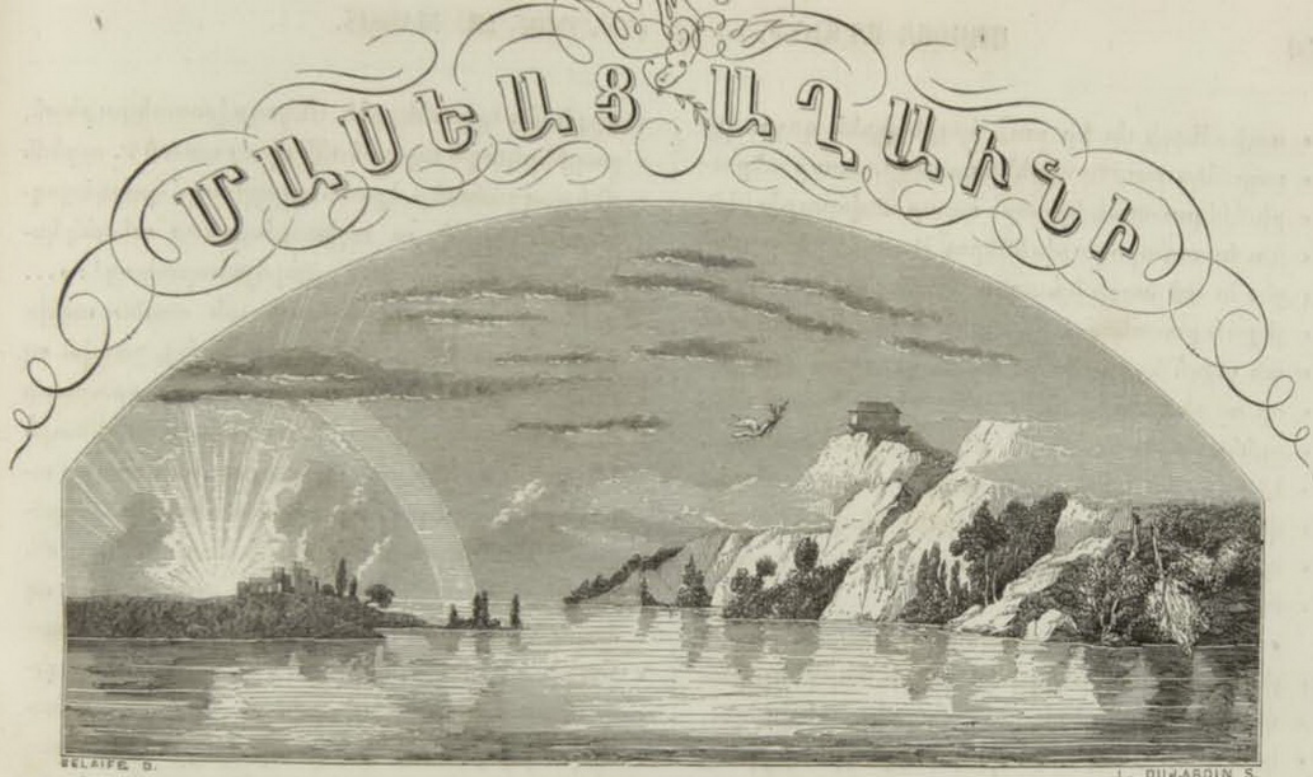

ՄԱՍԵԱՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ

Ա. ԿԵՆՅԱՂՕԳՈՒՏ ԲԱՆՔ.

ԱՇԽԱՐՀԱՐԱՌ ԼԵՂՈՒՆ ՄԱՐԲԵԼՈՒ ԵՒ ԳԵՂԵՅԱՑԸՆԵԼՈՒ ՎՐԱՑ.

Մեր աշխարհարաւ լեզուն քանի որ կանոնաւոր լեզուաց կարգը չէ անցած եւ ընտիր մատենագրութեամբ չէ ծաղկած, միանգամայն այս լեզուիս հաստատուն կանոններ սահմանելն անօգուտ՝ անպատշաճ եւ մինչեւ վնասակար եւս համարուած է մեր ազգին մէջ, տարակոյս չկայ թէ ըստ իմիք տեսակ մը ազատութիւն կայ որ ամեն մարդ սրտին ուզած ոճովը խօսի եւ գրէ: Վասն զի ինչ է լեզուն, երբ ոչ՝ մարդուս միտքը դիմացինին շիտակ, ամբողջ, դիւրին եւ ախորժելի կերպով հասկըցընելու միջոց մը. արդ ով որ այս միջոցս այնպէս կըրանցընէ որ վախճանին հասնի, այն ազատութիւնը նախ իր անձին օգտակար կընէ, եւ յետոյ ուրիշներուն. իսկ ով որ ուզէ վախճանէն խտտորեղու ճանապարհ մը բռնել՝ անիմանալի կամ անախորժ ընելով խողաց եւ ընթերցողաց իւր լեզուն, ըսել է թէ նոյն ազատութիւնը կըրանցընէ ի վնաս անձին եւ ի տհաճութիւն այլոց՝ տգէտ եւ խեղճ բարգմանի նման:

Այս նիւրիս վրայ մենք տարիներով առաջ Բագմավիլին մէջ յայտներ էինք մեր կարծիքն ու դիտաւորութիւնը, եւ կրնանք ըսել նամարձակ թէ այն խօսքերով աւելի հասարակաց կարծիքը բացատրած եղանք՝ քան թէ առանձնական ինքնաստեղծ յօժարութիւն մը յայտնած. այնպէս որ մէկ երկու աննշան եւ անշշունչ առարկութենէ զատ (որ շատ դիւրաւ լուծուեցան) ամենեւին ընդդիմութիւն մը չկրեցինք, ոչ այն ատեն եւ ոչ անկէջ ետքը:

Արժան կըրամարինք այն երկու հատուածին քանի մը խօսքերը քաղելով մէջ բերել հոս՝ կրկնութենէ խորշելու մտքով.

«Թէ որ մէկ բան մը կայ աշխարհիս վրայ որ մարդուս ինչ ազգէ ըլլալը յայտնի կ'իմացընէ ամեն տեղ ու ամեն ատեն՝ իր ազգային լեզուն է: Քանի որ ազգ մը իր լեզուն կըրպանէ, թեպէտ եւ ուրիշ ամեն ազգային յատկութիւններն ալ կորսուեցընէ՝ ազգութիւնը չկորսուեցընէր. իսկ լեզուն մէկդի ձգելուն պէս՝ ազգութիւնն ալ խիստ շուտ կը կոր-

« սուի : Ազգի մը իր բուն հայրենիքէն դուրս ըլ-
 « լալը, հեռաւոր երկիրներ ցրուիլը, օտար տէրու-
 « րիւններու տակ իյնալը, օտար սովորութիւննե-
 « րու եւ արարողութիւններու հետեւիլը նոր բան
 « չէ, եւ ան ազգը իր ազգութենէն ջնաներ. միայն
 « լեզուն բաւական է իմացընելու թէ ինքը աս կամ
 « ան ազգն է, եւ միայն աս ազգութեան նշանն է
 « որ ոչ դիպուածը եւ ոչ բռնութիւնը կրնան վեր-
 « ցընել մարդուս վրայէն՝ թէ որ ինքը ջնաւանի : ...
 « Լեզուն մէկ կերպով մը ազգին ազնուութեանը
 « վկայականն է. աս վկայականը ձեռքէն ելածին
 « պէս՝ տարակոյտ չկայ որ ազնուութեանն ալ հաւ-
 « տացող չըլլար : ...

« Ա. Օտար լեզու բանեցընող ազգայիները երեւ-
 « յիրաւի ազգասէր հոգւով մտածեն, հարկէ որ փա-
 « փաքին եւ ջանան ազգային լեզուն բանեցընելու,
 « կամ թէ որ չեն գիտեր՝ սորվելու. իսկ թէ որ իրենց
 « դժուար է մոռցածնին միտք բերելը, կամ չգիտ-
 « ցածնին սորվիլը, գոնէ պիտի նային որ իրենց
 « տղաքը հայերէն սորվին ու հայերէն խօսին : ...

« Բ. Հայերէն խօսելէն ետքը՝ մէջը օտար բառ
 « չխառնելը շատ դիւրին բան է. վասն զի ասոր
 « համար նոր լեզու մը սորվիլ հարկաւոր չէ, հա-
 « պա միայն քանի մը նոր բառեր. եւ ասոնք դիւ-
 « րաւ կրնայ ուզողը սորվիլ կամ բառգիրքներէն,
 « կամ մաքուր ոճով գրուած աշխարհարառ գրքե-
 « րէն, եւ կամ գուռ հայերէն խօսողներէ որ ամեն
 « տեղ ալ պակաս չեն : ...

« Գ. Երրորդ խնդիրը առջի երկուքէն ալ աւելի
 « դժուար բան կերենայ. անոր համար վրան
 « երկու կարծիք կայ՝ իրարու անհամաձայն :
 « Ոմանք աշխարհարառին ծաղկիլը ամենեւին չեն
 « ուզեր. վասն զի անով գրարառը վար կիյնայ
 « կըսեն... լաւ է, կըսեն, քանի որ աս աշխարհա-
 « րառը չէ ծաղկած՝ ամենեւին հաստատուն կանոն
 « մը չդնել. ամեն ջանք ընել որ գրարառը ծաղկի,
 « ու աշխարհարառը անգործածելի բան մը ըլլայ.
 « պարզ գրարառ մը մտնէ ազգին մէջ կամաց
 « կամաց, որով պօլսեցիք ու հնդկաստանցիք,
 « վրաստանցիք ու մաճառաստանցիք, հայաստան-
 « ցիք ու ռուսաստանցիք իրարու լեզուն համար-
 « ձակ հասկընան, ու իմանան թէ մէկ ազգ են, մէկ
 « հօր զաւակներ են :

« Բայց ոմանք ալ ասոր ներհակ՝ ետեւէ են որ
 « աշխարհարառը ծաղկի. անոր համար կուզեն
 « որ կարգի կանոնի դրուի, հասարակաց ընդու-
 « նելի լեզու մը ձեւանայ : Ասոնք իրենց կարծիքը
 « հաստատելու համար կըսեն թէ ամեն հին ազգ՝
 « թէ գրարառ ունի եւ թէ աշխարհարառ. մէկը

« գրքի մէջ կըրանեցրեն, մէկալը խօսակցութեան
 « բայց երկուքն ալ կանոնի վրայ առած է. ուրեմն
 « մենք ալ ջանանք, կըսեն, գրարառը՝ կարդացող
 « ներուն պահել, ու աշխարհարառը անանկ կո-
 « կել որ ազնիւ լեզու մը ըլլայ հասարակաց¹ : ...

« Ընտրելի աշխարհարառը ան ատեն ազնիւ
 « կըլլայ ըստ կարի, եւ շատին հաճոյ, շատին ալ
 « դիւրաւ հասկընալի, երրորդ արդէն գրարառի
 « մօտեցած ըլլայ ուրիշներէն աւելի, ու ասկէ ետքն
 « ալ աւելի մօտենալու վրայ ըլլայ. այնպէս որ ա-
 « ռանց իմացուելու, այսինքն առանց մեծ դժ-
 « լարութեան գրարառ լեզուին հետ միանայ : Թէ
 « որ ինչպէս մեզի՝ նմանապէս ուրիշներուն ալ
 « հարկ կերենայ աս հիմանս վրայ ընել մեր ընտ-
 « րութիւնը, մէկէն կիմացուի թէ աս ընտրելի լե-
 « զուն ան պիտի ըլլայ՝ որ ինչուան հիմա առ հա-
 « սարակ գործածուեր է քանի մը գրուածքներու
 « մէջ, ու գրարառին մօտեցընելու ջանքով քիչ
 « շատ մաքրուեր է. եւ ահա աս է ընդհանրապէս
 « նաեւ մեր բանեցուցած լեզուն աս օրագրիս մէջ :
 « Ուրեմն թէ որ աս լեզուիս համար կարճատեւ քե-
 « րականութիւն մը շինուի՝ հետը տաճկերէնէ հայ-
 « երէն բառգրքով, ան ալ՝ լաւ քննութեամբ ամե-
 « նապարզ, մաքուր, ու միշտ գրարառի մօտեցը-
 « նելու ջանքով, մեր յոյսը եւ կարծիքը ան է թէ ա-
 « սով նախ՝ գրարառ սորվիլը աւելի դիւրին կըլլայ
 « մեր ազգին. երկրորդ, մեր ազգայինք հասարա-
 « կաց լեզու մը կուենան մաքուր, անոր կրճտե-
 « լին իրենց խօսակցութեանը մէջ, եւ անով կը-
 « գրեն ռամիկներու եւ տղոց համար պէտք եղած
 « գրքերը՝ քան թէ օտար լեզուով² : »

Այս խօսքերս տասուերկու տարի առաջ գրած
 ըլլալով ալ՝ հարկ է ըսենք թէ ինչ կարծիք որ ու-
 նեինք այն ատեն այս նիւրիս վրայ՝ հիմայ ալ նոյն
 ունինք ընդհանրապէս. ուստի յիրաւի շատ ախոր-
 ժելի եղան մեզի ալ՝ մօտեցնա Մասիս լրագրոյն
 մէջ հրատարակուած յայտարարութեան հետագայ
 խօսքերը. « Մեր ազգին աշխարհարառ լեզուին
 « հիմը գրարառն է, եւ հիմակու աշխարհարառ
 « լեզունուս անկարգութիւնն ու անհամութիւնը
 « մէջի օտար բառերն են. ուստի անոր մաքրու-
 « րեանը եւ գեղեցկութեանը օգնել ուզողը՝ միայն
 « պէտք է որ անոր մէջէն օտար ու խորր բառերն
 « ու ոճերը դուրս ձգէ, ու հնար եղածին չափ ա-
 « նոնց տեղը գրարառ բառեր ոճեր մտցընելով՝

¹ Բազմավեկ, Հատոր Ա, էջ 76 :

² Անդ, էջ 108 :

« գործածած լեզունիս մերեքանաշնորհ նախնեաց
« բուն լեզուին մօտեցրնէ : »

Յայտարարութիւնը այս խօսքերս ինչ առիթով
ըսած ըլլալը յիշատակել հարկ չենք համարիր .
ուզողը լրագրոյն մէջ կրկարդայ . մեր միտքը այս է
միայն որ իմացընենք թէ աշխարհաբառ լեզուն
մաքելը՝ գեղեցկացընելու գրաբառին մօտեցընելը՝
ազգին մէջ հասարակաց փափաքելի բան ըլլալուն
թեպետ արդէն համոզուած էինք, բայց նոր ապա-
ցոյց է անոր նաեւ այս խոհական յայտարարու-
թիւնը :

Այսու դիտաւորութեամբ անա մենք ալ կըջա-
նանք ամսագրոյս մէջ՝ որչափ որ առ այժմ կա-
րելի է՝ մաքուր եւ յստակ աշխարհաբառ մը բանե-
ցընել, մէկ կողմանէ օտարախօրք գրուցուածքե-
րէն զգուշանալ, միւս կողմէն ալ գրաբառին խրըր-
նութիւնը աշխարհաբառէն հեռու պահել : Անկէք ի
զատատեն ատեն աշխարհաբառին արդէն մաքուր
եւ գեղեցիկ համարեալ բառերէն եւ ոճերէն ոմանց
օտարութիւնը եւ կամ տգեղութիւնը ծանուցանել,
թեպետեալ մենք ալ հարկադրեալ ըլլանք առ այժմ
զանտեք բանեցընելու : Յրինակի համար, այս ան-
գամ մէկ քանին յիշատակենք, իբրեւ պարզ բանա-
սիրական տեղեկութիւն՝ այբուբենական կարգով
մը :

Ա. — Այս տառը մեր լեզուին մէջ խիստ շատ
կըբանի, եւ հայերենին ալ բնականութեանն ու
պատկառելի հնութեանը նշան է, ինչպէս նաեւ
Հնդկաստանի սանսքրիթ ըսուած մայր լեզուին :
Սակայն պէտք չէ կարծել թէ միշտ բաց, տափակ
ու երկար հնչում մը ունի այդ տառը բառերուն
մէջ, ինչպէս որ այս հնչումս արհամարհել ուզող
նորասերք երբեմն ծաղրածութեամբ եւ կամաւ կը
կամակորեն . այլ խիստ շատ բառերու մէջ այրին
հնչումը սուղ եւ ամփոփ է, եւ փափուկ ականջնե-
րը խայրելու փտանգ չկայ : Այս բանիս մեծ եւ
զլխաւոր ապացոյց է նոյն իսկ մեր ազգին հին եւ
նոր ժամանակաց հնչումը : Հին ատեն այրին ունե-
ցած ամփոփ հնչմանը օրինակ են շատ մը բառեր
որ թեպետ սովորաբար այրով կըգրուին, բայց եր-
բեմն կըգտնուին գրուած նաեւ եւ կամ է կամ ընթ-
կամ ո եւ կամ օ գրերով . ինչպէս ասոնք . « երա-
խայ, երեխայ . արագ, երագ . գինարբու, գի-
ներբու . աղաւնավաճառ, աղաւնէվաճառ .
անկողին, ընկողին . խահարար, խոհարար . ա-
ճառ, օճառ : » իսկ նոր հնչմանն ամփոփ ըլլալուն
ալ նշան է զրեթէ ամէն տեղերու Հայոց արտաբե-
րութիւնը, ոչ միայն Հայաստանի գաւառներունը,
եւ մանաւանդ Ջուղայեցոց, Վանեցոց, Կիլիկե-

ցոց, այլ եւ նոյն իսկ Պօլսեցոցը, որ ամենքն ալ
շատ բառի մէջ մինչեւ չափէ դուրս անգամ ամփո-
փելով այրը՝ տեղ տեղ ընթ կըղարձընեն, տեղ տեղ
ալ ո կամ օ. զոր օրինակ Պօլսեցիք՝ ասել, անել հըն-
չելու եւ գրելու տեղ՝ ըսել, ընել կը հնչեն ու կըգրեն :
Ջուղայեցիք գալ հնչելու տեղ գոլ կըսեն . Վանեցիք
հաց, խաչ ըսելու տեղ՝ խօց, խօջ կըսեն . Ջեյրու-
ցիք հագար ըսելու տեղ հագօր կըսեն, եւ այլն : —
Ըսածներէս կընեռելի թէ ազգային լեզուին յարգն
ու ազնուութիւնը պահելու եւ աւելցընելու փոյր
ունեցող բանասերք պէտք է ջանան՝ ոչ երէ բառից
ուղղագրութիւնը փոխելով աւելի հեռացընել զա-
նոնք իրենց յստակ աղբիւրէն, այլ մանաւանդ
ծած ուղղագրութիւնը շտկել հետ զնետէ, եւ միայն՝
երէ կրնան՝ անոնց հնչմունքը բարեխառնել : Այսու
սկզբամբ երէ վարուին, տարակոյս չկայ որ մեծ
օգուտ ըրած կըլլան գրոց լեզուին, ռամկօրէնն ալ
կազնուացընեն : — Այդ տառը մասնաւոր յատկու-
թիւն մըն ալ ունի շատ գեղեցիկ, որ մեր լեզուին
կատարելութեանցը մէկն է, այս ինքն բարդ եւ ա-
ծանցեալ բառերուն մէջ կապ ըլլալ . ինչպէս « մար-
դասեր, քաղաքացի, ուսումնական » : Բայց ասոր
եւ ուրիշ այսպիսի յատկութեանցը վրայ միտք
ունինք մասնաւոր գրուածքի մէջ խօսելու :

Այ. — Գրոց լեզուին այլ բառն է, մակըայօրէն
գործածուած . որ սովորաբար՝ եւս, նաեւ կը-
սուի . տաճկերէն տա, տէ. զոր օրինակ, օ տա, պէն
տէ. ան ալ, ես ալ. — նա եւս, ես եւս : — Կըգոր-
ծածուի նաեւ մէյմալ բառին նշանակութեամբը,
այս ինքն տաճկաց պիր տանա, գայրը ըսելուն տե-
ղը . օրինակի համար, « ալ չեմ խօսիր, ալ բան մը
չըրա » : — Այս բառին գեղեցկութիւն տալու եւ գրա-
բառին մօտեցընելու մտքով՝ կրնայ մէջը յ տառը
դրուիլ, « ալլ չեմ խօսիր, ես ալլ կընդունիմ : »
Բայց խիստ շատ գործածելէն կրնայ զգուշացուիլ՝
բանձրութեանը պատճառաւ, տեղը եւ, ու, թէ...
եւ թէ, եւ ասոնց նման շաղկապներ ու մակըայներ
բանեցընելով : Իրաւ է որ Հայաստանի շատ կող-
մերը էլ կըսեն, որ աւելի փափուկ է քան թէ ալ ը-
սելը . բայց գրաբառին ուղիղ գրուածքն ու հնչումն
առնելը աւելի պատշաճ կերեւնայ :

Աղեկ. — Գրոց լեզուին աղու բառն է, որ
քաղցր, անոյշ, հաճոյական կընշանակէ . իբր թէ
ըսուէր աղուէկ : Ուստի յաւ կերեւնայ եղով զրել՝
աղեկ՝ քան թէ եով՝ աղէկ : — Տեղ կայ որ աղեկ ալ
կըսեն :

Աղուոր. — Նոյնպէս աղու բառն ելած ըլլալով,
կընշանակէ գեղեցիկ, սիրուն, վայելուչ : Աղուոր
գրելը գրոց մէջ ալ կայ, բայց աղուոր գրելը աւե-

լի յարգի է իբրեւ արմատին աւելի մօտ ու կանոնաւոր. իսկ աղվոր զրելը շատ տգեղ բան է:

Ամեն. — Ամենայն բառին արմատն ըլլալուն համար՝ այսպէս եով պիտի գրուի ուղղականն ու հայցականը, եւ ոչ եջով. եւս առաւել զգուշալի է ամմեն կամ ամմեն գրելը եւ հնչելը՝ իբրեւ խորք բան: Այս մենին կրկնուելուն պատճառ՝ ռամկական հնչում մըն է որ ն տառին վրայ աւելի կերտնայ տեղ տեղ, մանաւանդ երկու ձայնաւորի մէջ գտնուած առնելը. ինչպէս ռմանց « ի փորձութենէն, ի բարկութենէն » ըսելը: Մինչեւ գրոց մէջ ալ մտած է այս սխալը, որով Ստեփանոս անունը ռամկաց հնչելուն պէս Ստեփաննոս ալ գրուած կայ: — Ամեն բառիս ուրիշ հոյովները յոգնակի միայն կրբանին ռամկօրէնին մէջ, այս ինքն « ամենը, ամենուն, ամենէն: »

Այ. — Այս երկրարբատին քաղցրութիւնը ռամկօրէնին մէջ, մանաւանդ Պօլսեցոց լեզուին մէջ կորսուած է՝ յ տառը դուրս ձգուելով. ուստի « այլ, այծ, այս, այդ, այն, հայր, մայր, եղբայր, գայլ, գայր, երբայր, ծայր, փայտ » ըսուելու տեղն եղեր է « ալ, ած, աս, ատ, ան, հար, մար, աղբար, գալ, գար, երբար, ծար, փատ » եւ այլն: — Հայաստանի շատ կողմերը այ վանկին տեղը դրեր են՝ ե, որ պարզ այրեն շատ աւելի փափուկ է. ուստի կրսեն « էլ, էծ, էս, էդ, էն, հէր, մէր, աղբեր, գէլ, ծէր, փէտ » . տեղ տեղ ալ ո ըրած են որ բանձր է. ինչպէս պայծառ ըսելու տեղը ըսեր են պոծառ, գայլ ըսելու տեղ ըսեր են գոլ: — Մեր կարծեօքը՝ աշխարհարաւին մէջ սովորական եղած հոս, հոտ, հոն մակրայներն ալ՝ զրարաւին յայս, յայդ, յայն բառերէն ձեւացած են, իբրեւ քէ « յայս տեղ, յայդ տեղ, յայն տեղ. » ինչպէս որ կրսուի ալ՝ հոստեղս, հոտտեղը: հոնտեղը, եւ Պօլսեցոց լեզուին մէջ կրբեմն, հուսա, հուեա: Երանի քէ շուտով զար այն առնեն որ ըսելիք ասոնց տեղը « աստ, այդր, անդ. այսր, այդր, անդր: »

Լաւ կերտնայ այս երկրարբատին բուն ուղղագրութիւնն ու հնչումը պահել. եւ երբ բայերուն մէջ այս փոփոխութիւնն ընելն առ այժմ խրտեցուցիչ է, գէր հասարակ բառերուն սեպնական փափկութիւնը տալու է իրենց:

Անկաճ. — Այս բառիս ուղիղն ականջ ըլլալուն համար, տառերուն փոխադրութիւնը շտկելը զիւրին եւ վայելուչ է. ուստի հիմա իրաւամբ սովորական դարձեր է ականջ ըսելը:

(Կնացածն ուրիշ անգամ:)

ՄԱՅՐԵՆԻ ԶԱՐ ՕՐԻՆԱԿԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԸ.

(ԽՐԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ:)

Մեկ մայր մը որ լաւ գիտեար քէ տուած օրինակը որչափ ոյժ ունի տղոցը մտքին վրայ, ու անոնց ատենով աղէկ կամ գէշ ըլլալուն ինչ ատիճանի պատճառ պիտի ըլլայ, անոնց առջեւ մէկ խօսք մը չէր ըսեր, մեկ բան մը չէր ընէր՝ առանց ինքնիրեն մտածելու քէ « Ես այս բանս « կրգրուցեմ կամ կրնեմ, բայց պիտի գիտեամ որ « ըսած կամ ըրածս տղոցս մտքէն յախտեան « պիտի չեկէ: »

Ա՛հ, այս մտածութիւնը քէ մտնելէս ետքը ինչ պիտի ըսեն ինծի համար, ազնիւ սիրտ ունեցող մարդուն վրայ շատ մեծ ոյժ ունի. այս աշխարհիս նեղութիւնները որչափ կրբերեւան՝ երբոր մշտմտանք քէ ատենով զմեզ մեր գաւկրները կարօտով ու ցաւելով պիտի յիշեն. բայց մեկալ կողմանէ ինչ անտանելի բան է մտածելը քէ ատենով մեր հող դարձած մարմնոյն վրայ անեծքներ կարդացուին. ինչպէս հազար ափսոս պիտի ըսենք մեր ըրածներուն ու ըսածներուն, ինչպէս պիտի սոսկանք այն յախտեանական նախատինքներէն որ մեր ձեռքովը պատրաստած կրկանք:

Ատենով Փերրպուրկ կեցող Դաղդիոյ դեսպանին ատենադպիրը պարուն Նորլիս իրեն հարս առած էր Ամելիա Սեն-Ֆար անունով օրիորդը: Ասոր մայրը զարգասեր ու անհոգ կին մըն է եղեր. ուստի Ամելիան տղայութենէն ի վեր երես ելած ու խեղեփցած էր: Մեկ շէնքով գիրք մը, մէկ խրատական կամ բարեպաշտական գրուածք մը կարդացած չունէր. քիչ մը բան սորված էր նէ՝ աղիքէն անդիքէն կարդացած կտորերը ուճ բաներէն էր, ան ալ միայն այս մտքով որ տգիտութեանը համար ուրիշներն երեսը վար չառնեն: Միտքը վառվռուն էր, բայց մտածութիւնը խառնափնդոր. անդադար մէկ խօսքէն մեկալը կը ցատքեր. ըսած խօսքերուն ամենեւին ուշ չէր դներ, միայն աս կրնայի որ գրուցածը նոր ու կարգէ դուրս բան մը ըլլայ. որչափ որ սուր ու անակնկալ խօսքեր լսած էր՝ համարձակ դուրս կրբափէր, առանց մտմտալու քէ դիմացիներուն սիրտը կըծակէ, երեսին կըկարմրցրնէ. քէպէտ եւ այս ծանր ծանր պակասութիւններուն հետ ընտանի եւ անոյշ բնաւորութիւն մըն ալ